

nezaračene strane primile na svoj teritorij i koje su one dužne internirati na temelju međunarodnog prava, uz pravo na svako povoljnije postupanje koje te sile budu odlučile priznati im, i s iznimkom odredbi članova 8, 10, 15, 30 stav 5, 58-67, zaključno 92, 126, i kad između strana u sukobu i zainteresirane neutralne ili nezaračene sile postoje diplomatski odnosi, onih odredbi koje se odnose na silu zaštitnicu. Kad takvi diplomatski odnosi postoje, strane u sukobu o kojima ovise te osobe bit će ovlaštene prema ovima obavljati dužnosti što prema ovoj Konvenciji pripadaju silama zaštitnicama bez štete po dužnosti, koje te strane redovito obavljaju na temelju običaja i diplomatskih i konzularnih ugovora.

C Ovaj članak ne mijenja položaj sanitetskog i vjerskog osoblja onako kako je predviđen članom 33 ove Konvencije⁴.

Član 4. III Ženevske konvencije je najbitniji i esencijalni sastojak ove konvencije, jer na nedvojbenu način ukazuje koje su to osobe na koje se ova konvencija ima primjenjivati. Stoga ne treba da čudi njegova obimnost i eksplicitnost u označavanju pojma „zaštićene osobe“. Ukoliko pogledamo genezu ovog člana vidjet ćemo da se sastoji iz tri paragrafa A, B i C, kojim paragrafima je u cjelosti supsumiran pojam „zaštićene osobe“, ali ipak sa neznatnim razlikama koje na kraju nemaju nikakvog uticaja na primjenjivost ove konvencije u odnosu na te osobe.

Paragrafom A su obuhvaćene osobe koje neposredno učestvuju u ratnim dejstvima i osobe koje na posredan način učestvuju u ratnim dejstvima.

Tačkama 1), 2), 3) i 6) navedenog paragrafa su obuhvaćene osobe koje na neposredan način učestvuju u ratnim dejstvima. Dakle, osobe koje su pod oružjem i koje borbeno djeluju protiv okupatora. Međutim, da bi se osobe pod tačkom 2) imale smatrati „zaštićenim osobama“, u smislu ove konvencije, moramo obratiti pažnju na podtačke a), b), c) i d) iste tačke, kojima se nastoji kvalifikovati njihov status i na taj način obezbijediti pravo prepoznavanje pojma „zaštićene osobe“. Hijerarhijski ustrojen zapovjedni lanac, jasno uočljiv i prepoznatljiv znak raspoznavanja, otvoreno nošenje oružja i pridržavanje ratnih zakona i običaja su kumulativno postavljeni zahtjevi koji moraju biti ispunjeni od strane ovih osoba da bi one bile prepoznate kao „zaštićene osobe“. Logično se podrazumijeva da se za osobe obuhvaćene tačkama 1) i 3) ne zahtijeva ispunjenje ovih kumulativnih zahtjeva, obzirom da se ipak radi o redovnim oružanim snagama. Izuzetak od ovog pravila predstavljaju osobe obuhvaćene tačkom 6). Naime, radi se o stanovništvu koje zbog izvanrednih okolnosti i dubinskog napredovanja neprijatelja nije bilo u mogućnosti organizovati hijerarhiju zapovjednog lanca, niti na taj način obezbijediti potreban odnos subordinacije. Osobe koje se spontano dignu na ustanak i borbu protiv napredujućeg okupatora, iako ne ispunjavaju kumulativne uslove predviđene podtačkama tačke 2), ipak možemo tretirati kao „zaštićene osobe“.

Da bismo što bolje upotpunili ovu tvrdnju i otklonili sve nedoumice oko tačke 6), napraviti ćemo presjek odredbama Dopunskog protokola I i prakse MKSJ.

„Kako bi pojačali zaštitu civilnog stanovništva od djelovanja neprijateljstava, borci su dužni razlikovati se od civilnog stanovništva dok sudjeluju u napadu ili u vojnoj operaciji ili u pripremi za napad. Međutim, s obzirom na to da postoje situacije u oružanim sukobima kada se zbog prirode neprijateljskog napada oružani borac ne može razlikovati od civilnog stanovništva, on će zadržati svoj status borca pod uvjetom da u takvim situacijama otvoreno nosi svoje oružje:

- a) za vrijeme svakog vojnog djelovanja,
- b) tokom vremena kad ga protivnik može vidjeti da je angažovan u bojnom poretku koji prethodi poduzimanju napada u kojem će sudjelovati.

Radnje koje odgovaraju uvjetima iz ovog stava neće se smatrati za perfidne u smislu člana 37. stav 1. tačka c).⁵

Iz ove odredbe se vidi da se i Dopunskim protokolom I, a u svrhu identifikacije „zaštićene osobe“, traži kumulativno ispunjenje navedenih obaveza. Takođe se može primijetiti da je u biti samo proširena tačka 6) paragrafa A člana 4. III Ženevske konvencije, na način da su ustanovljeni dodatni uslovi čijim ispunjenjem se dobija status „zaštićene osobe“.

Takođe je, u ovom smislu, zanimljiva i sljedeća odredba Dopunskog protokola I koja kaže:

„Borac koji se nađe u vlasti protivničke strane, kada se ogriješi o zahtjeve postavljene u prvoj rečenici stava 3., bit će lišen prava da bude ratni zarobljenik, ali će ipak imati zaštitu jednaku u svakom pogledu onoj koja se pruža ratnim zarobljenicima na temelju III Ženevske konvencije i ovog Protokola. Ova zaštita obuhvaća zaštitu jednaku onoj koja se priznaje ratnim zarobljenicima prema III Ženevskoj konvenciji, u slučaju kad je ta osoba izvedena pred sud i osuđena zbog kršenja koja je počinila.“⁶

4 Član 4 III Ženevske konvencije

5 Stav 3. člana 44. Dopunskog protokola I

6 Stav 4. člana 44. Dopunskog protokola I

Može se reći da je ova odredba donekle kontradiktorna ali ipak jasno prati namjeru, odnosno ideju III Ženevske konvencije, jer pravi razliku između borca i neborca i ne izjednačava ih u njihovom statusu. Iako borac nije preduzeo sve što je naprijed opisano, a potrebno je da bi se razlikovao od civila, opet se ne može tretirati jednako kao i civil koji nije imao oružje i nije učestvovao u neprijateljstvima.

*Nijedan borac koji se nađe u vlasti protivničke strane kada nije angažiran u napadu ili u vojnoj operaciji ili u pripremi za napad, neće biti lišen svojih prava da bude borac i ratni zarobljenik zbog svojih ranijih aktivnosti.*⁷

To je veoma važna odredba koja je vrlo bitna u praktičnom dijelu njene primjene. Mnogo puta se znalo desiti da je argument da se neka osoba, iako je imala svojstvo borca, a što je nesporno utvrđeno uvidom u vojnu knjižicu, tretirala kao civilna osoba iz razloga što nije učestvovala u neprijateljstvima. Na taj način bi se regularni borac podveo pod pojam civila, što u domenu krivičnih djela ratnog zločina ima totalno negativne konotacije po odbranu optuženog (pravnu kvalifikaciju djela i sve posljedice iste). Percepcija suda vjerovatno neće biti ista ukoliko se kaže da se radi o interniranom civilu, a da se interniranje desilo u vezi sa oružanim sukobom.

U prilog ovoj tvrdnji ide i sljedeća konstatacija jednog od vijeća Haškog tribunala:

"Međutim, stav Pretresnog vijeća da se posebna situacija žrtve u trenutku počinjenja zločina mora uzeti u obzir prilikom utvrđivanja njenog civilnog statusa može navesti na krivi trag. U komentaru MKCK-a, koji je u tom pogledu instruktivan, navodi se sljedeće:

Svi pripadnici oružanih snaga su borci, i samo pripadnici oružanih snaga su borci. To dakle čini suvišnim pojam kvaziborca, koji se ponekad koristi kad je u pitanju djelovanje manje-više direktno vezano uz ratne aktivnosti. Time se takođe eliminiše status vojnika "na pola radnog vremena", status polu-civila, polu-vojnika, koji vojuje noću, a danju djeluje kao miroljubivi građanin. Civil koji pripada oružanoj organizaciji, kao što je ona pomenuta u paragrafu 1, postaje pripadnik vojske i borac sve vrijeme trajanja neprijateljstava (ili u svakom slučaju, dok ne bude trajno demobiliziran od strane nadležne komande pomenute u paragrafu 1), bez obzira na to da li se u određenom trenutku stvarno bori, odnosno da li je naoružan. U slučaju ranjavanja, bolesti ili brodoloma, ima pravo na zaštitu prema prvoj i drugoj Konvenciji (član 44, paragraf 8), a u slučaju zarobljavanja ima pravo na zaštitu prema trećoj Konvenciji (član 44, paragraf 1).

*Zbog toga, posebna situacija žrtve u trenutku počinjenja zločina nužno ne određuje njen civilni ili necivilni status. Ako je on doista pripadnik oružane organizacije, činjenica da nije naoružan ili da ne učestvuje u borbi u trenutku počinjenja zločina ne daje mu civilni status".*⁸

Ovaj navod Žalbenog vijeća u potpunosti odbacuje pojam „polu-civil“ „polu-vojnika“, kako to samo vijeće konstatuje, i na nedvojben način daje sliku o tome kako se trebaju tretirati vojnici, odnosno borci koji u toku zarobljavanja nisu bili u vojnoj ili borbenoj misiji.

Tužiteljstva često pribjegavaju ovakvoj praksi pa nerijetko znaju okarakterisati vojnika u skladu sa sljedećom odredbom u kojoj se navodi:

U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba, a koji izbije na teritoriji jedne od visokih strana ugovornica, svaka od strana u sukobu bit će dužna primjenjivati barem sljedeće odredbe:

*(1) Prema osobama koje ne sudjeluju izravno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i koji su onesposobljeni za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga, postupat će se u svakoj prigodi čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu.....*⁹

Iz prve rečenice citirane odredbe se vidi zašto je važno ustanoviti da je sukob bio međunarodnog karaktera. U slučaju da se ta činjenica previdi, svaki vojnici, u smislu ovog člana, a koji je zarobljen se smatra civilom, iako je čitavo vrijeme trajanja sukoba, pa konkretno i borbe u kojoj je zarobljen, borbeno djelovao i imao aktivnu ulogu u neprijateljstvima. Dovoljno je da mu nestane municije, da ustane, položi oružje i da se preda. To je sve što treba da učini da bi se smatrao civilom. Dakle, veoma je bitno ustanoviti razliku da li je sukob međunarodnog ili nemeđunarodnog karaktera, pa tek onda pristupiti identifikovanju „zaštićenih osoba“.

*Ovim članom ne dira se ni u čije pravo da bude ratni zarobljenik u skladu sa članom 4. III Ženevske konvencije.*¹⁰

Iz ove odredbe se i vidi da se radi o dopuni, odnosno o Dopunskom protokolu I, jer je samo proširen već ranije

7 Stav 5. člana 44. Dopunskog protokola I

8 Presuda Žalbenog vijeća u predmetu Blaškić par. 114

9 Stav 1. zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija

10 Stav 6. člana 44. Dopunskog protokola I

utvrđeni pojam „zaštićene osobe“ u skladu sa članom 4. III Ženevske konvencije.

Ovo su bile odredbe koje se odnose na osobe koje direktno, odnosno neposredno učestvuju u ratnim dejstvima, sada ćemo se posvetiti posrednim učesnicima, odnosno ponovno ćemo se vratiti paragrafu A člana 4. III Ženevske konvencije.

Tačkama 4) i 5) paragrafa A su obuhvaćene osobe koje ne učestvuju direktno u ratnim dejstvima ali su posredno ili na neki drugi način uključene u ta dejstva. Pozadinskim djelovanjem, logističkom potporom, kao i nekim inženjerskim radovima posredno utiču na ratna dejstva, te na taj način i doprinose ostvarivanju ciljeva vojske za koju rade. Međutim i u ovom slučaju treba imati na umu dva kumulativna uslova koja moraju biti ispunjena da bi im se priznao status „zaštićene osobe“, a to je: da imaju dopuštenje oružanih snaga u čijoj su pratnji, kao i da su im izdate važeće lične iskaznice. Članovi posada trgovačke mornarice i civilnog zrakoplovstva, iako nemaju nikakvu posrednu niti neposrednu ulogu u ratnim dejstvima, ipak su obuhvaćeni ovom konvencijom i to ponajviše zbog zloupotreba koje su se dešavale u istoriji ratovanja. Prvi put su članovi trgovačke flote bili zaštićeni 1907 g. i to XI- om Haškom konvencijom, gdje im je priznato pravo da ne budu tretirani kao ratni zarobljenici ukoliko daju pismeno obećanje da dok traju neprijateljstva neće učestvovati u bilo kakvoj službi povezanoj sa ratnim operacijama. Iz ovog razloga i postoji mali otklon u tački 5) gdje se kaže: „...koji ne uživaju povoljniji postupak na temelju drugih odredbi međunarodnoga prava“.

Tačka 1) paragrafa B takođe je zanimljiva, jer se odnosi na pozadinske internirce, odnosno osobe koje su pripadale oružanim snagama okupirane zemlje. Zanimljivo je da se te osobe, iako se nalaze na slobodi u pozadini neprijateljskih snaga, nakon prvobitnog zarobljavanja i puštanja od strane okupatorske vojske, u slučaju ponovnog interniranja, a iz razloga navedenih u tački 1), smatraju ratnim zarobljenicima. Jednom stečen status „zaštićene osobe“, u smislu III Ženevske konvencije, ne prestaje sve dok ne prestanu neprijateljstva, odnosno dok se osoba trajno ne demobilizira¹¹. Tačka 2) se više bavi prihvatanjem i interniranjem „zaštićenih osoba“ od strane neutralne ili strane koja ne učestvuje u sukobu, kao i na diplomatsko rješavanje pitanja između zainteresirane neutralne ili nezaraćene sile i strana u sukobu.

Paragraf C je dovoljno jasan i ne treba ga posebno obrazlagati, obzirom da su prava i dužnosti sanitetskog i vjerskog osoblja regulisana članom 33. ove konvencije.

Nakon analize, za ovaj članak, relevantnih odredaba III Ženevske konvencije i Dopunskog protokola I, još jedan segment nedostaje da bi se uopšte moglo govoriti o primjeni ove konvencije. Radi se o vezi ili nekusu. Dakle mora postojati veza između članova 2. i 4. ove konvencije, a ta veza je krivično djelo. I to ne bilo koje krivično djelo, nego krivično djelo koje je učinjeno u vezi sa oružanim sukobom (član 2.), a protiv „zaštićenih osoba“ (član 4.).

Citirat ćemo i jedno od Pretresnih vijeća MKSJ koje kaže:

Postoje četiri preduslova za primjenu člana 2 Statuta: (i) postojanje oružanog sukoba; (ii) utvrđen neksus između zločina za koje se optuženi tereti i oružanog sukoba; (iii) oružani sukob mora biti međunarodnog karaktera; i (iv) žrtve zločina za koje se optuženi tereti moraju spadati u grupu zaštićenih osoba shodno odredbama Ženevskih konvencija iz 1949. godine.¹²

Tek nakon ovakve konkretizacije, može se pristupiti razmatranju i primjeni relevantnih odredaba na svaki pojedini predmet. Međutim, ono što je vrlo bitno naglasiti jeste stav nekih vijeća Haškog tribunala koja su otišla tako daleko, pa uopšte i ne traže ovakvu konkretizaciju, nego je tumače još šire:

„Očigledno je da se ne može svaki težak zločin počinjen tokom oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini smatrati kršenjem međunarodnog humanitarnog prava. Mora postojati očigledna povezanost između krivičnog djela i oružanog sukoba. Jasno, ako je relevantan zločin počinjen u toku borbi ili preuzimanja nekog grada tokom oružanog sukoba, na primjer, ta činjenica bi bila dovoljna da to krivično djelo učini kršenjem međunarodnog humanitarnog prava. Takva direktna veza sa stvarnim neprijateljstvima, međutim, nije obavezna u svakoj situaciji. Žalbeno vijeće je, i po ovom pitanju, iznijelo gledište o karakteru ove povezanosti između djela optuženih i oružanog sukoba. Po njegovom mišljenju:

dovoljno je da su zločini za koje se tereti bili tijesno povezani sa neprijateljstvima koja su se događala u drugim dijelovima teritorija pod kontrolom strana u sukobu.

Time se ponovo naglašava prethodno izraženo gledište da nisu morala postojati konkretna oružana neprijateljstva u opštini Konjic da bi norme međunarodnog humanitarnog prava bile primjenljive. Takođe nije potrebno da su se borbe odvijale u preciznom vremenskom periodu kada su se dogodila djela koja se terete u optužnici.

Pretresno vijeće dijeli mišljenje Pretresnog vijeća II u Presudi u predmetu Tadić, gdje se konstatuje da nije

11 Presuda Žalbenog vijeća u predmetu Blaškić par. 114

12 Presuda Pretresnog vijeća u predmetu Brđanin par. 121

neophodno da zločin "bude dio politike ili prakse koju jedna strana u sukobu zvanično odobri ili toleriše, ili da je djelo stvarno u funkciji politike vezane za vođenje rata ili u stvarnom interesu strane u sukobu."

*Takav uslov bi stvarno umanjio jačinu koncepcije pojedinačne krivične odgovornosti.*¹³

Ovdje se vidi koliko daleko ide Pretresno vijeće u predmetu „Čelebići“ kada uopšte ne traži vezu između krivičnog djela i neprijateljstava na teritoriji obuhvaćenoj optužnicom, umjesto toga konstatuje da je dovoljno da je predmetno krivično djelo u vezi sa neprijateljstvima koja su se događala na drugim dijelovima teritorija pod kontrolom strane u sukobu, a koje teritorije nisu obuhvaćene činjeničnim supstratom optužnice. Pa čak su otišli i još jedan korak dalje kada za postojanje nekusa ne traže niti vremensko podudaranje sukoba na drugoj teritoriji sa predmetnim krivičnim djelom.

Pretresno vijeće u predmetu „Tuta i Štela“ (Naletilić i Martinović) prati ovaj koncept i kaže:

Prema jurisprudenciji Međunarodnog suda, oružani sukob postoji:

svuda gde se pribeglo oružanoj sili između država ili produženom oružanom nasilju između vlasti i organizovanih naoružanih grupa, ili pak između takvih grupa unutar jedne države [...] bez obzira vode li se tamo borbe ili ne.

*Norme međunarodnog humanitarnog prava su primjenjive onda kada se ustanovi da se na nekoj teritoriji dogodio oružani sukob. Nije potrebno da se utvrdi da je na nekom konkretnom dijelu te teritorije došlo do borbenih djelovanja. Postojanje nekusa s oružanim sukobom ustanovljeno je ako su terećena krivična djela "bila usko vezana uz neprijateljstva".*¹⁴ Dakle, i ovo Pretresno vijeće MKSJ na sličan način vidi nexus između oružanog sukoba i konkretnog krivičnog djela.

Zaključak koji se na kraju može izvući je vrlo jasan i konkretan. Odredbe III Ženevske konvencije i Dopunskog protokola I su veoma bitne u praktičnoj primjeni. Odbrana na taj način može osporavati prisutnost civila u zonama borbenih dejstava i tako umanjiti odgovornost glavnokomandujuće osobe. Može negirati da je bilo koji civil zarobljen u vezi sa borbenim dejstvima i privremeno interniran. Dakle sve se ovo može zaobići ukoliko se koriste naprijed navedene odredbe, te se njihovom primjenom može bitno umanjiti odgovornost optuženog.

Imajući uvida u cjelokupnu dosadašnju praksu Odjela I Suda BiH, Odsjek krivične odbrane (OKO) je našao za shodno da publicira ovaj članak, upravo iz razloga spomenutog na početku ovog članka, a to je da se odbrane optuženih nisu u dovoljnoj mjeri pozivale na ove odredbe. Na ovaj način želimo samo skrenuti pažnju na moguće aspekte odbrane u pojedinim slučajevima, na koji način bi se moglo doprinijeti smanjenju krivične odgovornosti optuženog.

13 Presuda Pretresnog vijeća u predmetu „Čelebići“ (Mucić i dr.) par. 193-195

14 Presuda Pretresnog vijeća u predmetu Naletilić i Martinović par. 177

Objavljeni kriteriji za stavljanje na listu

Najnoviji kriteriji za stavljanje na listu advokata ovlaštenih za postupanje pred Sudom BiH, važe do 31.12.2008. godine

Obrazac za prijavu

U skladu sa Pravilom 3.3 "Dodatnih pravila postupanja za advokate odbrane", advokati koji se žele prijaviti za stavljanje na listu ovlaštenih advokata dužni su ispuniti "OKO Obrazac za prijavu" iz januara 2008. godine.

Kriterij stručnosti

Članom 3.2 Dodatnih pravila se od kandidata traži da mora biti trenutni i važeći član jedne od advokatskih komora, i da mora posjedovati najmanje 7 godina relevantnog radnog iskustva u pravnim stvarima, u svojstvu branioca, sudije ili tužioca, da bi bio dodijeljen kao jedini ili glavni branilac. Advokati sa manje od 7 godina radnog iskustva, ispunjavaju uslove za stavljanje na listu dodatnih branitelja.

Kriterij znanja

Član 12. stav 3. Zakona o Sudu BiH dozvoljava sudu da odredi potrebne uslove za advokate koji postupaju pred Sudom. Član 3. stav 2. tačka 3. dodatnih pravila kao uslov postavlja da kandidati moraju posjedovati znanje i stručnost iz relevantnih oblasti prava u skladu sa kriterijima koje je objavio OKO. Kriterij znanja može biti zadovoljen iskustvom ili učešćem na alternativnim kursevima obuke.

Elementat	Kvalifikacija prema iskustvu	Alternativa-edukacija
Novo krivično zakonodavstvo u BiH	Okončano 1 krivično suđenje pred Sudom BiH u svojstvu advokata, <i>ili</i> Okončana 2 suđenja za teža krivična djela pred nižim sudovima u svojstvu advokata primjenjujući odredbe novog KZ/ZKP, <i>ili</i> Završen kurs obuke odobren od strane OKO-a.	2-dnevni seminar o ZKP-u i KZ-u, u organizaciji OKO-a
Pravo koje reguliše oblast ratnih zločina (<i>neophodno samo za advokate koji žele postupati u predmetima ratnih zločina</i>)	Okončano 1 suđenje za ratne zločine pred Odjelom I Suda BiH <i>ili</i> Okončana 2 suđenja za ratne zločine pred bilo kojim domaćim sudom, <i>ili</i> Značajan udio u radu odbrane u fazi glavnog pretresa pred MKSJ, <i>ili</i> Postdiplomski studij iz međunarodnog humanitarnog prava, <i>ili</i> Završen kurs obuke iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava koji je odobren od strane OKO-a.	2-dnevni kurs obuke o međunarodnom humanitarnom pravu, u organizaciji OKO-a

Kriterij kontinuiranog profesionalnog usavršavanja

Kriterij kontinuiranog profesionalnog usavršavanja u 2008. godini iznosi 8 sati. U toku 2008., kontinuirano profesionalno usavršavanje je obavezno samo za braniocce pred Odjelom I.

Period važenja

Ovi kriteriji odnose se na obrasce za prijavu koji pristignu u OKO prije 31.12.2008. godine.

Odluka Ustavnog suda BiH u predmetu broj AP-6/08

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je na sjednici održanoj 13. maja 2008. godine donio odluku u predmetu AP-6/08, kojom odlukom je ukinuo dva rješenja Suda Bosne i Hercegovine¹ kojima je produžen pritvor Neđi Zeljaji, optuženom pred Sudom BiH za krivično djelo zločin protiv čovječnosti i ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Predmet je nakon ove odluke Ustavnog suda BiH vraćen Sudu Bosne i Hercegovine, koji je bio dužan da odmah donese novu odluku, u skladu sa članom II/3.d)² Ustava Bosne i Hercegovine i članom 5. stav 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda³. Sud BiH je nakon zaprimanja odluke Ustavnog suda BiH postupio sukladno istoj, te je apelant pušten iz pritvora, a određene su mu mjere zabrane.

Ustavni sud je zaključio da postoji povreda člana II/3 d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5 stav 3 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Tužilaštvo BiH je protiv apelanta vodilo istragu zbog osnovane sumnje da je počinio krivično djelo zločin protiv čovječnosti iz člana 172. u vezi sa članom 173 Krivičnog zakona BiH. U fazi istrage, Sud BiH nije prihvatio prijedlog Tužilaštva BiH da se prema apelantu odredi mjera pritvora, nego su određena mjera zabrane⁴.

Nakon potvrđivanja optužnice, Sud BiH je protiv apelanta odredio pritvor, i to prihvatajući stav Tužilaštva BiH koji se može rasčlaniti na nekoliko posebnih elemenata:

1. prije svega činjenica da postoje potencijalni saizvršioци: „djelo koje se stavlja na teret počinjeno u udruženom zločinačkom poduhvatu sa više saizvršilaca“;
2. navodna visoka pozicija optuženog: „u čijoj je komandnoj strukturi vrlo visoko pozicioniran s obzirom na funkciju komandira SJB Kalinovik koju je obavljao u vrijeme počinjenja krivičnog djela.“;
3. dostupnost dokaza protiv osumnjičenog/optuženog nakon potvrđivanja optužnice: „kada se te činjenice povežu s tim da će osumnjičenom, nakon potvrđivanja optužnice, biti dostupni dokazi protiv njega, to jasno upućuje na zaključak da osumnjičeni nakon toga ima dosta jači motiv da izvrši utjecaj na svjedoke i saizvršioce ne samo one koji direktno terete njega nego i na ostale svjedoke koji terete druge osumnjičene s obzirom na njegovu komandnu funkciju i činjenicu da je optužen za udruženi zločinački poduhvat.“;
4. težina djela: „te će na taj način moći izvršiti utjecaj na njih kako bi izmijenili svoj iskaz na glavnom pretresu, a za to ima i te kako jak motiv s obzirom na težinu djela koje mu se stavlja na teret.“;
5. mjesto življenja: apelant živi u Kalinoviku „gdje, također, redovno dolaze i svjedoci u ovom predmetu kako direktne žrtve, tako i članovi porodica žrtava, što kod velikog broja svjedoka izaziva strah i bojazan s obzirom na vrlo visoku funkciju koju je [apelant] obavljao u vrijeme izvršenja krivičnog djela.“;

Iz pobrojanih razloga, apelantu je određen, a nakon toga i produžavan, pritvor na osnovu člana 132 stav 1 tačka b)⁵ Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine.

Apelant je navode svoje apelacije o kršenju člana 5 stav 3⁶ EKLJP obrazložio navodeći da Tužilaštvo BiH svoje tvrdnje kojima je obrazlagalo postojanje pritvorskog osnova iz člana 132 stav 1 tačka b) ZKP-a BiH nije potkrijepilo niti jednim dokazom, te da su činjenice isključivo apstraktno navođene.

1 Rješenja Suda Bosne i Hercegovine broj X-KRN-07/419 od 7. decembra 2007. godine i broj X-KR-07/419 od 30. novembra 2007. godine.

2 *Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:d) Pravo na ličnu slobodu i sigurnost. [...]*

3 3. *Svako ko je uhapšen ili lišen slobode prema odredbama stava 1(c) ovog člana mora odmah biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom ovlašteno da vrši sudsku vlast i mora imati pravo na suđenje u razumnom roku ili na puštanje na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uvjetovati garancijama o pojavljivanju na suđenju.*

4 Prema kojoj se apelant morao svakodnevno javljati u SJB Kalinoviku, a što je isti i činio.

5 Član 132 stav 1 tačka b ZKP-a BiH: „Ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba učinila krivično djelo, pritvor joj se može odrediti: b) ako postoji osnovana bojazan da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za krivični postupak ili ako naročite okolnosti ukazuju da će ometati krivični postupak uticajem na svjedoke, saučesnike ili prikriivače“

6 **Član 5 EKLJP**

Pravo na slobodu i sigurnost

3. *Svako ko je uhapšen ili lišen slobode prema odredbama stava 1(c) ovog člana mora odmah biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom ovlašteno da vrši sudsku vlast i mora imati pravo na suđenje u razumnom roku ili na puštanje na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uvjetovati garancijama o pojavljivanju na suđenju.*

Ustavni sud BiH je zaključio da ne može prihvatiti argumente da su razlozi za pritvor po osnovu koluzione opasnosti u konkretnom slučaju opravdani konkretiziranim činjenicama, koje pokazuju da je apelant lično ili posredno pokušao da izvrši uticaj na svjedoke ili eventualne saučesnike. Naime, samo postojanje pretpostavki da bi takvo apelantovo postupanje bilo moguće nije dovoljni, jer sud ne može samo pretpostaviti takvu mogućnost, već mora imati argumente da postoje neke objektivne okolnosti ili konkretne i argumentirane radnje i postupci koji bi bili valjan pravni osnov za određivanje pritvora u konkretnom slučaju. Tužilaštvo BiH u vezi s tim nije predložilo, niti izvelo bilo kakve dokaze, već je svoj prijedlog zasnovalo isključivo na pretpostavkama koje je Sud BiH prihvatio, ali nije valjano obrazložio konkretnu opasnost koja prijete svjedocima. Činjenica je da se u konkretnom predmetu radi o žrtvama ili članovima porodica žrtava veoma teškog i delikatnog krivičnog djela, ali ta činjenica sama po sebi nije, kako je već rečeno, dovoljna da zadovoljni standarde iz člana 5., stav 3 EKLJP, već se razlozi za pritvor moraju posmatrati u svjetlu konkretnih okolnosti, a jedna od tih okolnosti je i činjenica da su svjedocima koji osjećaju nelagodu i nesigurnost već određene mjere zaštite. Postupajući na taj način, Sud BiH je, u suštini, teret dokazivanja prebacio na apelanta, što je suprotno pravilima iz člana 5 EKLJP prema kojim je pritvor izuzetna mjera ograničavanja prava na slobodu, koja je dopuštena samo u slučajevima tačno pobrojanim u tom članu i pod striktno definiranim uvjetima (op. cit. Presuda Ilijakov, stav 85)⁷.

Naime, Ustavni sud je zaključio da činjenica da je licu poslije potvrđivanja optužnice omogućen uvid u dokaze, nije sama po sebi dovoljna da bi se zaključilo da postoji opravdana bojazan da će apelant utjecanjem na svjedoke ometati krivični postupak.

Dalje, Ustavni sud zapaža da su svi svjedoci saslušani u istrazi, što znači da bi za postojanje pritvorskog osnova prema kojem je apelantu određen pritvor u konkretnom slučaju bilo potrebno da se utvrdi da postoje nove okolnosti, i to u odnosu na svakog pojedinog svjedoka, o čemu Tužilaštvo ništa nije navelo, niti je Sud BiH posebno ocijenio. Ustavni sud smatra da se pritvor prema ovom osnovu ne može u cijelosti isključiti u fazi glavne rasprave, odnosno kad su svjedoci već saslušani u istrazi, ali u konkretnom slučaju nisu navedene bilo kakve posebne i konkretne okolnosti koje bi to opravdale. Činjenica da će apelantu nakon potvrđivanja optužnice biti omogućen uvid u sve dokaze protiv njega sama po sebi nije dovoljna da bi se zaključilo da postoji opravdana bojazan da će apelant utjecanjem na svjedoke ometati krivični postupak. Ovo tim prije što su za sve svjedoke za koje je to ocijenjeno opravdanim određene mjere zaštite, odnosno njihovi lični podaci su tajna dok Sud BiH ne odluči drugačije. S druge strane, čak i da su apelantu poznata sva imena svjedoka, sama ta činjenica ne bi bila dovoljna, jer bi Sud BiH morao utvrditi da je apelant posredno ili neposredno utjecao ili pokušao da utječe na svjedoke. To *de facto* i *de iure* znači da se određene opasnosti za ometanje krivičnog postupka moraju restriktivno tumačiti i da s vremenom neke od njih prestaju da postoje. U konkretnom slučaju mjera pritvora je dopuštena, kako je to Sud BiH obrazložio, upravo da bi se omogućilo nesmetano svjedočenje svjedoka koji su u istrazi dali svoje iskaze, a nekim od njih su određene i mjere zaštite svjedoka. U takvim okolnostima Sud BiH je propustio da preciznije i konkretnije obrazloži na čemu zasniva svoj zaključak da je prvostepenim rješenjem pravilno zaključeno da će apelant u narednoj fazi postupka utjecati ili pokušati da utječe na svjedoke i eventualne saizvršioce, a naročito na svjedoke pod zaštitom, i koje konkretne okolnosti na takvu mogućnost upućuju, te da je samo mjerom pritvora, kao procesnom mjerom koja najteže pogađa optuženog, moguće ostvariti cilj koji je Sud BiH već imao u vidu pri određivanju mjera zaštite svjedoka⁸.

Na kraju, bitno je napomenuti da je protiv ovog apelanta pritvor ponovno određen rješenjem Apelacionog vijeća Suda BiH od 21.08. 2008. godine.

7 Stav 38 Odluke Ustavnog suda AP-6/08

8 Stav 39 Odluke Ustavnog suda AP-6/08

Princip nepristrasnosti u postupanju suda

"Apsolutna neutralnost zvaničnika pravosuđa praktički je neostvariva"¹: pripremila Nina Kisić

Uvod

Jedno od pitanja koje se često postavlja tijekom suđenja za ratne zločine pred Sudom Bosne i Hercegovine, ali i pred drugim sudovima, jeste pitanje nepristrasnosti suda i sudija, koji čine njegovu personalizaciju.

Ilustracije radi, da bi se naglasila važnost koju zakonodavac pridaje ovom pitanju i njegovom značaju u svjetlu pravičnosti suđenja, nepristrasnost sudija, odnosno suda je pitanje o kojem se može raspravljati u svim fazama postupka, odnosno, prema Zakonu o krivičnom postupku BiH (u daljem tekstu: ZKP BiH) do početka glavnog pretresa², a ako se za razlog propisan članom 29³ ZKP-a BiH saznalo kasnije, zahtjev se podnosi odmah po saznanju.

Razlozi za izuzeće sudije, odnosno razlozi za koje je zakonodavac smatrao da mogu uticati na pristrasnost sudije u postupku, propisani su u Zakonu o krivičnom postupku BiH propisani u članu 29. Kako su razlozi propisani stavovima a) do c) ovog člana relativno jasni, ovaj članak istražuje jurisprudenciju Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: MKSJ) i Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP) koji se tiču razloga za izuzeće sudija propisanih članom 29 stavovi d)-e).

Međunarodni standardi

Što se tiče međunarodnih konvencija i sporazuma koji se tiču zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, u velikoj većini je propisano pravo na pravično suđenje, koje podrazumijeva da je sud u pitanju nepristrasan. Član 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljem tekstu: EKLJP) postavlja pred sudove zahtjev da budu nepristrani⁴. Relevantni član 14 (1) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima propisuje: „*Svako lice ima pravo da njegov slučaj bude raspravljan pravično i javno pred nadležnim, nezavisnim i nepristranim sudom, ustanovljenim na osnovu zakona, koji odlučuje o osnovanosti svake optužbe podignute protiv njega u krivičnim stvarima, kao i o njegovim pravima i obavezama u građanskim sporovima.*“ Temeljno ljudsko pravo optuženog da mu se sudi pred nezavisnim i nepristranim sudom također je priznato i u drugim glavnim sporazumima o ljudskim pravima.⁵ Nepristrasnost, inače, znači odsustvo predrasude, što je moguće testirati na više načina.

Što se tiče samog principa "nepristrasnosti" postoje dva aspekta: sud ne smije subjektivno imati bilo kakvu vrstu lične predrasude, dok s druge strane mora biti nepristrasan sa objektivnog ugla pogleda, u smislu da mora nuditi dovoljne garancije koje isključuju legitimnu sumnju u ovom pogledu⁶.

Tumačenje temeljnog ljudskog prava optužene osobe da joj se sudi pred nepristrasnim sudom izvodi se razmatranjem situacija u kojima su iznijeti navodi da sudija nije ili ne može biti nepristrasan te da bi stoga trebao biti izuzet iz suđenja u određenom predmetu. Čini se da se tu razvio dvojni pristup. Premda na nacionalnom odnosno regionalnom nivou ne postoji potpuna saglasnost oko tumačenja, sudovi u pravilu smatraju da

1 *South African Rugby Football Union Case*, para. 42.

2 Član 30 ZKP-a BiH

3 Član 29.—Razlozi za izuzeće: Sudija ne može vršiti sudijsku dužnost:

ako je oštećen krivičnim djelom,

ako mu je osumnjičeni odnosno optuženi, njegov branitelj, Tužitelj, oštećeni, njegov zakonski zastupnik ili punomoćnik, bračni odnosno vanbračni drug ili srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stepena, u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, a po tzbini do drugog stepena,

ako je s osumnjičenim, odnosno optuženim, njegovim braniteljem, Tužiteljem ili oštećenim u odnosu staratelja, staranika, usvojitelja, usvojenika, hranitelja ili hranjenika,

ako je u istom krivičnom predmetu učestvovao kao sudija za prethodni postupak, sudija za prethodno saslušanje ili je postupao kao tužitelj, branitelj, zakonski zastupnik ili punomoćnik oštećenog ili je saslušan kao svjedok ili kao vještak,

ako je u istom predmetu učestvovao u donošenju odluke koja se pobija pravnim lijekom,

ako postoje okolnosti koje izazivaju razumnu sumnju u njegovu nepristrasnost.

4 „Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim sudom, ustanovljenim na osnovu zakona.“

5 Član 8 (1) Američke konvencije predviđa da „svako lice ima pravo da mu se sudi, uz dužne garancije i u razumnom roku, pred nadležnim, nezavisnim i nepristrasnim sudom, prethodno uspostavljenim na osnovu zakona“, Član 7 (1) d) Afričke povelje o ljudskim pravima i pravima naroda propisuje da svako ima pravo da se o njegovom slučaju sudi „unutar razumnog roka i pred nepristranim sudom ili trinbunalom“.

6 u tom smislu *Whitfield and others v. United Kingdom*, Presuda, ESLJP, 12.april 2005, par. 43

"postoji mogućnost" da sudija "neće moći nepristrasno i bez predrasuda razmatrati"⁷ predmet ako postoje dokazi o stvarnoj pristrasnosti ili o postojanju dojma pristrasnosti.

Premda nepristrasnost u principu označava odsustvo predrasuda ili naklonosti jednoj strani, pristrasnost, odnosno nepristrasnost, moguće je, osobito prema čl.6 §1 Konvencije, utvrditi na različite načine. U tom kontekstu moguće je razlikovati subjektivni pristup, tj. pokušaj da se utvrdi lično ubjeđenje određenog sudije u određenom predmetu, i objektivni pristup, gdje se utvrđuje da li je sudija dao jamstva dovoljna da se isključi svaka legitimna sumnja u tom pogledu⁸.

Moguće je identificirati dvije moguće situacije u kojima dolazi u pitanje sudska nepristrasnost. Prva je po prirodi funkcionalna: kada lično ponašanje sudije nije upitno, ali gdje u pitanje dolazi nepristrasnost jer je više funkcija u toku procesa vršeno od strane iste osobe, ili postojanje hijerarhijskih ili drugih veza sa nekim učesnikom u postupku. Druga je ličnog karaktera i dolazi od ponašanja sudije u određenom slučaju. Dakle, kada se nepristrasnost suda dovodi u pitanje, od činjenica svakog posebnog slučaja će ovisiti da li će se na isti primjeniti subjektivni ili objektivni test⁹.

Sukladno objektivnom testu, mora biti utvrđeno da li, odvojeno od ponašanje sudije, postoje utvrdive činjenice koje mogu dovesti u pitanje njegovu nepristrasnost. U ovom slučaju čak i dojam može biti značajan. Ono što je u pitanju je povjerenje koje opšta javnost mora imati u sudove¹⁰. Ovo implicira da prilikom odlučivanja da li u određenom slučaju postoji legitiman razlog za strah da određeni sudija nije nepristrasan, ugao pogleda optuženog je značajan, ali ne i presudan. Presudno je da li ovaj strah može biti objektivno opravdan¹¹.

Kada se primjenjuje subjektivni test, nepristrasnost sudije se mora pretpostavljati dok se ne pojavi dokaz koji dokazuje suprotno¹². Princip da će se sud uvijek smatrati slobodnim od ličnih predrasuda ili naklonosti je dugo ustanovljen u jurisprudenciji ESLJP. Upućuje na važan element pravičnosti suđenja, naime, aspekt pravne sigurnosti-presude suda su obavezujuće, osim ako ih ne obori viši sud iz razloga neregularnosti ili nepravičnosti¹³.

Kakogod, ne postoji apsolutna podjela između ova dva aspekta nepristrasnosti suda, jer ponašanje sudije može ne samo objektivno uputiti na nepostojanje nepristrasnosti sa ugla pogleda spoljnog posmatrača (objektivni test), nego može istovremeno ukazivati i na njena ili njegova lična uvjerenja (subjektivni test)¹⁴.

Od sudskih vlasti se zahtjeva da pokazuju maksimalnu diskreciju kada je riječ o slučajevima na kojima rade sa ciljem sačuvanja njihovog imidža nepristrasnih sudija. Ta diskrecija bi ih trebala spriječiti da koriste sredstva javnog informisanja, čak i kada su provocirani¹⁵.

Situacije u kojima je sudija koji predsjedava suđenjem već postupao u slučaju u nekoj prijašnjoj fazi postupka, i koji je donosio neke odluke u vezi aplikanta u fazi prije duđenja može povremeno suđeno lice navesti da sumnja u pristrasnost. Ova sumnja je razumljiva, ali ne može sama po sebi biti tretirana kao objektivno opravdana. Jasno je da pitanja na koja sudija odgovara kada donosi rješenje o npr. produženju pritvora nisu ista kao ona na koja treba odgovoriti kada bude donosio krajnju presudu. Način na koji ovo pitanje treba biti tretirano zavisi okolnosti svakog posebnog slučaja¹⁶.

Temeljno ljudsko pravo optuženog da mu se sudi pred nezavisnim i nepristranim sudom općepriznato je kao integralni dio uslova da se optuženom mora obezbijediti pravično suđenje, kao što je već iznad navedeno. To se odražava u članu 13 Statuta MKSJ¹⁷, koji izričito propisuje da sudije Međunarodnog suda moraju biti „*nepriprane i čestite osobe visokih moralnih kvaliteta*“. To temeljno ljudsko pravo također se odražava u članu

7 Odluka u predmetu *Talić*, para. 15.

8 *Piersack v. Belgium, Judgment of 21 September 1982*, Eur. Ct. H. R., serija A, br. 53 (u daljem tekstu: predmet *Piersack*), para. 30. Ovaj test potvrđen je i primijenjen u predmetu *De Cubber v. Belgium, Judgment of 26 October 1984*, Eur. Ct. H. R., serija A, br. 86 (u daljem tekstu: predmet *De Cubber*), para. 24; *Hauschildt v. Denmark, Judgment of 24 May 1989*, Eur. Ct. H. R., serija A, br. 154 (u daljem tekstu: predmet *Hauschildt*), para. 46; *Bulut v. Austria, Judgment of 22 February 1996*, Eur. Ct. H. R., serija A, br. 5 (u daljem tekstu: predmet *Bulut*), para. 31; *Castillo Algar v. Spain, Judgment of 28 October 1998*, Eur. Ct. H. R., serija A, br. 95 (u daljem tekstu: predmet *Algar*), para. 43; *Incal v. Turkey, Judgment of 9 June 1998*, Eur. Ct. H. R., serija A, br. 78 (u daljem tekstu: predmet *Incal*), para. 65.

9 *Kyprianou v. Kipra*, presuda, ESLJP, 15. decembar 2005, par.121

10 *Morel v. Francuske*, ESLJP, presuda, 6. jun 2000, par.42

11 *Gautrin and others v. Francuske*, presuda, 20. maj 1998., par. 58

12 *Kyprianou v. Kipra*, presuda, ESLJP, 15. decembar 2005, par.119

13 *Kyprianou v. Kipra*, presuda, ESLJP, 15. decembar 2005, par.119

14 *Kyprianou v. Kipra*, presuda, ESLJP, 15. decembar 2005, par.119

15 *Buscemi v. Italija*, presuda, ESLJP, 16. septembar 1999, par.67

16 *Jasinski v. Poljska*, ESLJP, 20. decembar 2005., par. 55

17 Stalne sudije i sudije *ad litem* moraju biti nepristrane i čestite osobe visokih moralnih kvaliteta koje posjeduju kvalifikacije potrebne za izbor na najviše pravosudne funkcije u zemlji iz koje dolaze. Prilikom određivanja ukupnog sastava sudskih vijeća i sekcija pretresnih vijeća, dužna se pažnja posvećuje iskustvu sudija u krivičnom i međunarodnom pravu, uključujući međunarodno humanitarno pravo i ljudska prava.

21 Statuta MKSJ, koji uopšteno iznosi prava optuženog i pravo na pravično suđenje.

Tumačenje temeljnog ljudskog prava optužene osobe da joj se sudi pred nepristrasnim sudom izvodi se razmatranjem situacija u kojima su iznijeti navodi da sudije nije ili ne može biti nepristrasan te da bi stoga trebao biti izuzet iz suđenja u određenom predmetu. Čini se da se tu razvio dvojni pristup. Premda na nacionalnom odnosno regionalnom nivou ne postoji potpuna saglasnost oko tumačenja, sudovi u pravilu smatraju da „postoji mogućnost“ da sudija „neće moći nepristrano i bez predrasuda razmatrati“ predmet ako postoje dokazi o stvarnoj pristrasnosti ili o postojanju dojma pristrasnosti¹⁸.

Postoji opće pravilo da sudija ne samo da mora biti subjektivno nepristrasan, nego da u datim okolnostima ne smije postojati ništa što bi moglo objektivno stvoriti dojam pristrasnosti. Dojam pristrasnosti je teško definirati, međutim, u praksi MKSJ je definirano da dojam pristrasnosti postoji:

- a) ako je sudija strana u postupku, ako ima finansijski ili imovinski interes u ishodu predmeta ili ako će odluka sudije dovesti do unaprijeđenja nekog pothvata u kojem sudija učestvuje zajedno da jednom od stranaka. U tim okolnostima sudija se automatski izuzima; ili
- b) ako bi okolnosti kod razumnog¹⁹ i valjano informisanog posmatrača izazvale razumnu bojazan od pristrasnosti²⁰.

Primjera radi, u predmetu Čelebići²¹ jedan od optuženih, Esad Landžo, je uporište za žalbu po ovom osnovu je našao i u principu da mora postojati vanjska forma pravičnog suđenja²², što podrazumijeva da je čak i dokaz da je *izgledalo* da je sudija spavao tokom postupka primjeren osnov za pravni lijek, i bez dokaza nanese štete²³. Za potkrepu ove tvrdnje citiran je jedan predmet iz Engleske, *R v Weston-Super-Mare Justices, ex parte Taylor*²⁴. Drugostepeni sud *The Queens Bench Divisional Court* tu je poništio osuđujuću presudu za optuženog na osnovi toga što je izgledalo da predsjedavajuća sudskog vijeća spava za vrijeme dijela suđenja. Advokat optuženog, misleći da predsjedavajuća spava, preko sekretara je suda toj sudiji predložio da se povuče i ostaloj dvojici sudija prepusti da riješe predmet. Drugostepeni sud, oslanjajući se na dokaze u vezi s ponašanjem sudije koji su mu predočeni, utvrdio je da ona zapravo nije spavala. Međutim, sud je smatrao da je trebalo da se sudija na taj zahtjev povuče jer je bilo jasno da je advokat optuženog stekao istinsko uvjerenje da je sudija spavala, a da "sprovedenje pravde ne nalaže samo da pravda bude zadovoljena, nego da se i vidi da je zadovoljena"²⁵.

Za donošenje zaključka u tom predmetu od presudne je važnosti bilo uvjerenje, istina iskreno, samo jednog posmatrača, iako je bilo u suprotnosti sa svjedočenjima drugih posmatrača, za koja se na kraju u svom rješenju drugostepeni sud opredijelio²⁶. Žalbeno vijeće u predmetu Čelebići nije prihvatilo da je to bio ispravan pristup. Što se tiče prava na pravično suđenje uopšte, temeljem člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima, Evropski sud za ljudska prava bio je stava da, bez obzira na

[...] važnost vanjske forme u sprovođenju pravde, [...] stav zainteresovanih osoba sam po sebi nije presudan. Pored toga, sumnje pojedinaca u sudove, na primjer u pogledu pravičnosti postupka, moraju se moći smatrati objektivno opravdanimi [...]²⁷.

Pri razmatranju subjektivne nepristrasnosti, Evropski sud je u više navrata izjavio da se mora pretpostaviti da je sudija lično nepristrasan dok se ne dokaže suprotno. Što se tiče objektivnog testa, sud je zaključio da se njime traži ne samo da sud bude faktički nepristrasan, nego i da odaje dojam nepristrasnosti. Čak i ako nema sugestija o faktičkoj pristrasnosti, ako se javi sumnja o nepristrasnosti sudije, Evropski sud je zaključio da sama ta okolnost može neprihvatljivo ugroziti povjerenje koje mora ulijevati sud u demokratskom društvu. Evropski sud smatra da se mora utvrditi postojanje li „provjerljive činjenice koje mogu potaknuti sumnju ... o nepristrasnosti. Tom prilikom Evropski sud je zaključio da je pri odlučivanju „da li u određenom predmetu postoji opravdani razlog za bojazan da pojedini sudija nije sasvim nepristrasan, stav optuženog važan ali ne odlučujući...Odlučujući je faktor to da li se ta bojazan može smatrati objektivno opravdanom. Stoga je potrebno utvrditi ne samo da li je sudija ispoljio stvarnu pristrasnost nego i da li odaje dojam pristrasnosti“²⁸.

18 Tužilac v. Furundžije, presuda Žalbenog vijeća, 21. jul 2000., par.179.,

19 Razumna osoba mora biti informirana osoba, kojoj su poznate sve relevantne okolnosti, uključujući tradicije moralnog integriteta i nepristrasnosti koje su implicitni dio sistema, a takođe mora biti svjesna činjenice da je nepristrasnost jedna od dužnosti na koje se sudije zaklinju. (Predmet Furundžija, presuda Apelacionog vijeća, par. 190)

20 Presuda Galić, Apelaciono vijeće, 30. novembar 2006., par. 39

21 <http://www.un.org/icty/cases-e/cis/mucic/cis-mucical.pdf>

22 Obavještenje Vijeću u vezi sa Landžinim pitanjem o predsjedavajućem sudiji koji spava tokom suđenja/, 17. februar 2000. godine.

23 presuda Delalić, Apelaciono vijeće, 20. februar 2001., par.638

24 1981. Crim LR 179

25 1981. Crim LR 179.

26 U drugim predmetima, u kojima je zastupnik jedne strane svjedočio da je ta strana stvorila mišljenje da pretresni sudija spava, drugostepeni je sud to smatrao dijelom relevantnog dokaznog materijala u tom pitanju, a ne dokazom da se zbog toga što je jedan posmatrač stvorio mišljenje da sudija spava ne vidi da je pravda zadovoljena. Vidi npr. *R v Langham and Langham* (1972.), Crim LR 457 (Apelacioni sud, Krivični odjel); *Stathooles v Mount Isa Mines Ltd* (1997.) (2Qd R 106, 110 (Apelacioni sud Queenslanda).

27 *Kraska v Switzerland*, Case No 90/1991/342/415, presuda od 19. aprila 1993., para. 32.

28 Tužilac v. Furundžije, presuda Žalbenog vijeća, 21. jul 2000., par.182

Neke posebne situacije

Zahtjev nepristrasnosti ne zahtjeva da je sudija diskvalificiran od postupanja u dva ili više krivičnih slučajeva koji su potekli iz iste serije događaja, gdje su mu prezentirani dokazi koji se tiču istih događaja u oba slučaja. Ovo vrijedi i za situacije gdje je optuženi u kasnijem slučaju bio prethodno imenovan kao saoptuženi u prvoj optužnici²⁹. Obuka koju sudije imaju i njihovo profesionalno iskustvo garantuju kapacitet da kod donošenja presude ne uzimaju u obzir bilo šta osim dokaza koji su im prezentirani na suđenju. Sudije koji utvrđuju i činjenično stanje, mogu često biti izloženi informacijama bitnim za slučaj bilo putem medija ili putem povezanih procesa. Ipak, zbog pristupa ovim informacijama sudije ne bi trebale biti diskvalifikovane.

Potvrđivanje optužnice zahtjeva utvrđivanje da ako bi dokazi tužilaštva bili prihvaćeni, razuman presuditelj o činjenicama može zaključiti da su ti dokazi dovoljni za oglašavanje optuženog krivim van svake razumne sumnje. Donošenje presude na suđenju zahtjeva značajno drugačiju odluku, naime da li je, u svjetlu dokaza koje su prezentirale obje strane, tužilaštvo dokazalo krivicu optuženog van svake razumne sumnje. Upravo iz ovog razloga, i različitosti standarda za potvrđivanje optužnice od onih za donošenje presude, učešće sudije u potvrđivanju optužnice ne dovodi ni do kakvih predrasuda o krivici optuženog³⁰. U ovom smislu, u predmetu Galić pred MKSJ se povodom prigovora odbrane navodi: „*Žalbeno vijeće konstatuje da je Galićev navod o nepristrasnosti sudije Oriea neutemeljen. Što se tiče argumenta da je sudija Orije potvrdio Optužnicu u predmetu Mladić pokazuje da je taj sudija unaprijed odnio zaključak o njegovoj krivici, Galić previđa temeljnu razliku između funkcije sudije koji potvrđuje optužnicu i sudije koji postupa u svojstvu člana pretresnog vijeća. Kada potvrđuje optužnicu sudija ima zadatak da, na osnovu materijala podnijetog ex parte tužioca, ocijeni da li „postoje dokazi (uvršteni u spis) na osnovu kojih bi svaki razumni presuditelj o činjenicama mogao da se van razumne sumnje uvjeri u krivicu optuženoga po optužbi koja je posrijedi. U toj fazi sudskog postupka, sudija ne utvrđuje krivicu ili nevinost optužene osobe, niti se upušta u sveobuhvatnu provjeru dokaza i činjenica navedenih u optužnici. Za razliku od toga, za donošenje pravorijeka na suđenju potrebno je da se u svjetlu svih dokaza i različite kriterijume razmatranja, potvrđivanje optužnice ni na koji način ne povlači neprimjereno prejudiciranje krivice optuženog.*“

Zaključak

Na osnovu svega gore iznesenog jasno je da je sudska praksa MKSJ i ESLJP kreirala relativno stroge kriterije kada je u pitanju dokazivanje pristrasnosti suda, odnosno sudija. Ovo je unekoliko razumljivo, jer je jasno da bi, kada bi ovi kriteriji bili blaži, zahtjev za izuzeće sudije postao svojevrsna *actio popularis*, i moglo bi doći do zloupotrebe ovog garanta pravičnog suđenja od strane učesnika postupka. Kakogod, također je jasno da je ovaj institut izuzetno značajan, te da isti može, pod gore opisanim uslovima, predstavljati značajan osnov za prigravanje pravičnosti vođenja postupka.

29 Tužilac v. Kordić i Čerkez, Odluka biroa o učešću sudija Jorda i Riad u slučaju Tužilac v. Dario Kordić i Mario Čerkez, 4. maj 1998. godine, str.2

30 Tužilac v. Galić, Odluka o Galićevom podnesku temeljem Pravila 15 (B), 28. mart 2003., par.13

Izveštaj o predmetu: Radmilo Vuković

Predmet Suda BiH broj: X-KRŽ-06/217

Uvažavajući višestruku specifičnost predmeta, Apelaciono vijeće Suda BiH je 13.08.2008. godine, oslobodilo Radmila Vukovića krivice za silovanje počinjeno u Foči tokom 1992. godine.

Apelaciono vijeće je zaključilo da nema dovoljno dokaza na osnovu kojih bi osudili Radmila Vukovića za silovanje jedne žene u Foči tokom 1992. godine. U odluci je Vijeće istaknulo da se radi o "netipičnom silovanju za to područje i taj vremenski period".

"Moram istaći da je pred ovim sudom izrečeno već nekoliko presuda u drugim slučajevima koji su tretirali silovanje, ali je ovaj višestruko specifičniji i delikatniji. Ovdje je riječ o netipičnom silovanju za to područje i taj vremenski period, kada su žene masovno zatvarane i prisiljavane na seksualne odnose", istakla je Azra Miletić, predsjedavajuća Apelacionog vijeća.

Vuković je u aprilu 2007. godine pred Sudom BiH nepravomoćno osuđen na pet godina i šest mjeseci zatvora. Prvostepeno vijeće je zaključilo da je on tokom 1992. godine u Foči u više navrata silovao zaštićenu svjedokinju A.

Nakon što je svjedokinja A napustila ovaj grad, u februaru 1993. godine u bolnici u Goraždu rodila je muško dijete, koje je odmah napustila. U toku suđenja je utvrđeno da je Vuković otac djeteta.

Nakon izricanja prvostepene presude, Tužilaštvo i Odbrana su uložili žalbe, koje je Apelaciono vijeće uvažilo te u augustu 2007. godine ukinulo presudu i naložilo ponovno suđenje.

"Izvršili smo pažljivu analizu iskaza svjedokinja A i B, te utvrdili da sadrže nezanemarive kontradikcije. Svjedokinja A je, negirajući da je imala vezu sa optuženim, što je nesporna činjenica, ugrozila svoj kredibilitet, te činjenicom da je isticala da o zlostavljanju nije nikom govorila", obrazložila je Miletić.

Svjedokinja B, sestra oštećene, tokom svjedočenja pred Sudom BiH isticala je da joj je A kazala kako je 1992. godine u više navrata silovana.

Apelaciono vijeće, kako je rečeno u presudi, nije moglo utvrditi da li je odnos između svjedokinje A i Vukovića bio "nedobrovoljan".

Kao svjedok Suda BiH tokom obnovljenog suđenja svjedočio je Fadil Jahić, nekadašnji rukovodilac ginekološkog odjela Ratne bolnice u Goraždu, koji se sjetio svjedokinje A, ali ne i da je rekla da ju je silovao Vuković.

"Zbog čega svjedokinja A nije odmah prijavila Radmila Vukovića i zašto je on uživao njenu zaštitu ako je izvršio ovo gnusno djelo?", kazala je Miletić.

Apelaciono vijeće je istaklo da je nesporna činjenica da je u vrijeme izvršenja djela postojao oružani sukob, te da se radi o seksualnom odnosu čija su posljedica trudnoća i rođenje.

Nakon izricanja presude, Radmilo Vuković je medijima kazao odluku Apelacionog vijeća smatra "realnom presudom".

Pred Sudom BiH za zločine počinjene na području Foče pravomoćno su osuđeni Radovan Stanković (20 godina zatvora), Gojko Janković (34 godine) i Neđo Samardžić (24 godine).

Nepravomoćno su osuđeni Mitar Rašević (osam i po godina) i Savo Todović (dvanaest i po godina) zbog zločina počinjenih u Kazneno-popravnim zavodu Foča, te Ranko i Rajko Vuković (po 12 godina zatvora) zbog zločina u selu Podkolun, općina Foča.

Izveštaj o predmetu: Marko Samardžija

Predmet Suda BiH broj: X-KRŽ-05/07

Apelaciono vijeće Suda BiH proglasilo je 23.10.2008. godine, Marka Samardžiju krivim za zločin protiv čovječnosti na području općine Ključ i osudilo ga na sedam godina zatvora.

Apelaciono vijeće donijelo je pravosnažnu presudu kojom je Marka Samardžiju, bivšeg komandira Trećeg voda Saničkog bataljona, osudilo na sedam godina zatvora zbog

zločina protiv čovječnosti počinjenog u selu Biljani, općina Ključ.

Samardžija je proglašen krivim za “zatvaranje i teško lišenje slobode” oko 50 Bošnjaka iz sela Brkići i Balagića Brdo, dok ga je drugostepeno vijeće oslobodilo krivnje za učešće u “ubistvima tih civila u školi u Biljanima i učešće u akciji prikupljanja tijela”.

U novembru 2007. godine Sud BiH Samardžiju je nepravosnažno proglasio krivim po svim tačkama optužnice i osudio ga na 26 godina zatvora. Apelaciono vijeće djelimično je prihvatilo prigovore Odbrane i poništilo presudu 25. maja 2008. godine, kada je proces vraćen na početak.

“Samardžija je učestvovao u širokom i sistematičnom napadu protiv civilnog bošnjačkog stanovništva, i 10. jula 1992. godine, po naredbi Drage Samardžije, izvršio pretres sela Donji Biljani i Brkići sa potpunim znanjem o ovome napadu”, rekla je Azra Miletić, predsjedavajuća Apelacionog vijeća.

Drugostepeno vijeće je kao olakšavajuće okolnosti uzelo dobrovoljno prijavljivanje organima vlasti, stalne pozive da se kazne počinitelji ubistva u Biljanima i kasnu životnu dob optuženog, i stoga odlučilo donijeti kaznu manju od 10 godina, što je propisani zakonski minimum za ovaj zločin.

Apelaciono vijeće procijenilo je da svjedočenja koja se tiču tačkaka optužnice što se odnose na ubistva civila i prikupljanja tijela, nisu “pouzdana niti objektivna” te se ne mogu cijeliti kao “dovoljna za donošenje osuđujuće presude”.

Samardžiji će se u izvršenje presude uračunati vrijeme provedeno u pritvoru od marta 2005. do oktobra 2007. godine. Također je oslobođen naknade troškova suđenja.

Apelaciono vijeće je oštećene u ovom predmetu uputilo na parnicu.

Izvještaj o predmetu: Vaso Todorović

Predmet Suda BiH broj: X-KR-06/180-1

Nakon što je priznao krivicu pred Sudom BiH, Vaso Todorović osuđen je 22.10.2008. godine, na šest godina zatvora zbog zločina u Srebrenici.

Sud BiH je osudio Vasu Todorovića na šest godina zatvora zbog zločina protiv čovječnosti počinjenog na području Srebrenice u julu 1995. godine.

Presuda je izrečena nakon razmatranja i prihvatanja sporazuma koji je Odbrana optuženog postigla sa Tužilaštvom BiH. Ponuđeni raspon kazne, prema navodima sporazuma, bio je između pet i deset godina.

Prema presudi, Todorović je proglašen krivim što je u vrijeme oružanog sukoba u BiH, kao pripadnik Drugog odreda Specijalne policije Šekovići, od 10. do 19. jula

1995. godine pomagao u ubistvima više od hiljadu Srebreničana u Kravici, te u prisilnom preseljenju žena i djece iz Srebrenice.

“Todorović je kriv jer je 12. jula 1995. godine učestvovao u pretresu okolnih sela Srebrenice s ciljem pronalaska bošnjačkog stanovništva znajući da će biti prisilno premješteno. Dan kasnije, sudjelovao je u osiguranju prohodnosti ceste u mjestu Sandići”, kazao je Senadin Bektašević, predsjedavajući Sudskog vijeća.

Presudom je utvrđeno da je Todorović 13. jula 1995. godine učestvovao u zarobljavanju muškaraca koji su pokušali pobjeći kroz šumu zbog straha od vojske. Tako je zarobljene muškarce u koloni odveo u Zemljoradničku zadrugu Kravica “znajući da će biti pogubljeni”.

Kako je navedeno u sporazumu, Todorović je bio na straži i pazio da neko od zarobljenika ne pobjegne iz Kravice, dok su ih drugi vojnici ubijali.

Vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru bit će uračunato u izrečenu kaznu zatvora. Todorović je od 28. maja 2007. godine boravio u ekstradicionom pritvoru, da bi ga vlasti Srbije 8. aprila ove godine ustupile BiH na procesuiranje.

Razlog zašto je optuženom dosuđena kazna u trajanju od šest godina zatvora, prema obrazloženju sudije Bektaševića, jeste nekoliko olakšavajućih okolnosti – njegova spremnost da pomogne u istrazi drugih predmeta, da u njima svjedoči, i što je dao neposredne dokaze Tužilaštvu BiH.

Prije prihvatanja sporazuma o priznanju krivice, optuženi je svjedočio pred ovim Sudskim vijećem o postojanju zajedničkog zločinačkog poduhvata. Tada je kazao, pojasnio je Bektašević, da je 10. jula 1995. godine “dobio

naređenje za izvršenje zadatka” kojim je počinjeno ovo krivično djelo.

Sud BiH odbio je prihvatiti kao olakšavajuću okolnost to da je optuženi imao strah da odbije sudjelovati u deportacijama u Srebrenici zbog zapriječenosti vrlo ozbiljnim sankcijama.

“Ova presuda je društvena osuda učinjenog djela, da se to više ne čini, da utiče na savjest građana, a ujedno je i pokazatelj pravednosti kažnjavanja”, kazao je Bektašević obrazlažući presudu.

Prije prihvatanja sporazuma, Todorović se teretio za genocid počinjen u Srebrenici. Tokom pregovora o priznanju krivice, Tužilaštvo BiH je izmijenilo optužnicu i djelo prekvalifikovalo u zločin protiv čovječnosti.

Todoroviću je produžen pritvor, koji će trajati do upućivanja na izdržavanje kazne. Ovaj sporazum o priznanju krivice je šesti po redu koji je Sud BiH prihvatio na suđenjima za ratne zločine.

Izveštaj o predmetu: Marko Škrobić

Predmet Suda BiH broj: X-KR-07/480

Sud BiH proglasio je 22.10.2008. godine, Marka Škrobića krivim za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na deset godina zatvora.

Sud BiH je osudio Marka Škrobića na deset godina zatvora zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva počinjenog na području općine Kotor-Varoš.

Nepravosnažnom presudom Škrobić je proglašen krivim jer je, kao pripadnik Hrvatskog vijeća obrane (HVO) Kotor-Varoš, zajedno sa još četvoricom vojnika, 31. jula 1992. godine u ranim jutarnjim satima naredio porodici Glamočak da napuste kuću i poveo ih u pravcu sela Ravne. Dva vojnika izdvojila su Stojka Glamočaka, za kojeg je Sud BiH presudom utvrdio da ga je ubio optuženi.

Kako je istaknuto u obrazloženju presude, Sud je poklonio vjeru svjedocima Tužilaštva, Stani i Bori Glamočaku, snahi i sinu ubijenog, navodeći da je Stana bila neposredni očevidac događaja.

U izrečenu kaznu bit će uračunato vrijeme koje je Škrobić proveo u pritvoru od 19. decembra 2007. do 6. februara 2008., od kada se branio sa slobode uz jamstvo i mjere zabrane. Prvostupanjskom presudom optuženom su ukinute mjere zabrane kontaktiranja sa pojedinim osobama, dok su mjera jamstva i redovnog javljanja u policijsku stanicu ostale na snazi.

Presudom je određeno i da je optuženi dužan snositi troškove krivičnog postupka, dok su oštećeni sa imovinskoopravnim zahtjevima upućeni na parnicu.

Prema obrazloženju presude, Sud je van razumne sumnje utvrdio da je optuženi počinio krivično djelo kako je navedeno u optužnici Tužilaštva BiH.

Prilikom odmjeravanja visine kazne, kako je istakao Darko Samardžić, predsjedavajući Sudskog vijeća, kao olakšavajuće okolnosti uzeti su starosna dob optuženog u vrijeme počinjenja zločina, kada je imao 21 godinu, i njegovo “korektno držanje pred sudom”.

“Sud smatra da se izrečenom kaznom može postići svrha kažnjavanja”, kazao je Samardžić.

Obje strane imaju pravo žalbe na ovu presudu.

Izveštaj o predmetu: Lazarević i dr.

Predmet Suda BiH broj: X-KR-06/243

Sud BiH nepravosnažno je 29.09.2008. godine, osudio četvoricu bivših pripadnika rezervnog sastava policije za zločine protiv civila u Zvorniku.

Sud BiH izrekao je prvostepenu presudu kojom je Sreten Lazarevića, Dragana Stanojevića, Mileta Markovića i Slobodana Ostojića osudio na ukupno 27 godine zatvora.

Najvišu kaznu, od 10 godina, dobio je Sreten Lazarević, koji je bio zamjenik upravnika zatvora smještenog u Sudu za prekršaje i zgradi "Novi izvor" u Zvorniku. Na sedam godina zatvora osuđen je Dragan Stanojević, dok su Mile Marković i Slobodan Ostojić osuđeni na po pet godina zatvora.

"Optuženi su krivi za ratne zločine protiv civilnog stanovništva. Oni su svjesno kršili međunarodno humanitarno pravo vršeći maltretiranje zatočenih civila u zgradama zatvora i nanoseći im teške fizičke i psihičke patnje", kazala je Mira Smajlović, predsjedavajuća Sudskog vijeća.

Sudsko vijeće je Lazarevića proglasilo krivim po šest od ukupno sedam tačaka optužnice, dok je navod Tužilaštva da je "neutvrđenog datuma snažno preko ruke ošamario zatvorenika Fehrudina Memića" odbacilo, jer taj čin "nije dosegao standard nanošenja teških fizičkih patnji".

Između ostalog, Lazarević je proglašen krivim za "premlaćivanje zatvorenika Ramiza Smajlovića i Nurije Nuhanovića", kao i za dozvoljavanje ulaska u zatvor "raznim paravojnim grupama koje su maltretirale zatvorenike".

"Sreten Lazarević lično je otključavao vrata raznim grupama koje su dolazile u zgrade zatvora, te je, kao rezultat, došlo do nanošenja teških tjelesnih povreda. Između ostalog, zatvorenici su bili primorani da jedni drugima stavljaju polne organe u usta, o čemu je svjedočio i Ramiz Smajlović, koji je i sam bio primoran da to radi sa drugim zatočnikom", istakla je Mira Smajlović.

Optuženi Dragan Stanojević oslobođen je dviju tačaka optužnice, te je proglašen krivim jer je "u više navrata otključavao zatvorske prostorije i time omogućavao grupama srpskih vojnika da zlostavljaju zatvorenike" te tako "poticao nanošenje snažnih bolova zatvorenim civilima".

Protiv optuženih Markovića i Ostojića odbačena je po jedna tačka optužnice. Marković je osuđen jer je, "skupa sa Sretenom Lazarevićem, u julu 1992. pretukao zatvorenika Nuriju Nuhanovića", dok je Ostojić osuđen jer je u "ljetu 1992. godine snažno pretukao Ramiza Smajlovića zbog navodne sumnje da je pokušao pobjeći iz zatvora".

U obrazloženju presude Sudsko vijeće je zaključilo da je "van svake sumnje da su optuženi počinili djela za koja se terete", kao i da su "zatvorenici u vrijeme hapšenja zasigurno bili nenaoružana i neuniformisana lica ili civili".

"Kao olakšavajuće okolnosti Sud je prihvatio to da su optuženi porodični ljudi, da su se korektno ponašali tokom izvođenja ovog postupka, kao i to da je, u vrijeme relevantno za optužnicu, u Zvorniku djelovao veliki broj paravojnih grupa", navodi se u obrazloženju presude.

Sva četvorica optuženih oslobođena su obaveze pokrivanja troškova suđenja nakon što je Sudsko vijeće zaključilo da "nemaju materijalne predispozicije da to učine".

Sud je oštećene u ovome predmetu uputio na građansku parnicu kako bi riješili imovinskopravna potraživanja. Objе strane imaju pravo da se žale na ovu presudu.

Napomena čitaocima: OKO objavljuje isključivo izvještaje o predmetima koji su pred Sudom BiH, Odjelom I za ratne zločine, u periodu od objavljivanja posljednjeg broja OKO Reportera za ratne zločine, okončani prvostepenom ili drugostepenom presudom. U ovom broju vam donosimo izvještaje o predmetima: Alić, Pekez i dr., Fuštar, Stupar i dr. i Andrun. Izvještaje je sačinila Balkanska istraživačka mreža, a više izvještaja možete pronaći na web stranici www.bim.ba (Balkanska istraživačka mreža, BIRN BiH). Članci su preuzeti uz saglasnost urednika.

Izveštaj o predmetu: Božić i dr.

Predmet Suda BiH broj: X-KR-06/236

Sud BiH je 06.11.2008. godine, izrekao presudu kojom je od četvorice optuženih samo jedan proglašen krivim za zločine počinjene nad civilima nakon pada Srebrenice. Vijeće je obrazložilo da nije poklonilo vjeru ponuđenim dokazima niti svjedocima koje je pozvalo Tužilaštvo.

Krivim je proglašen, i osuđen na sedam godina zatvora, Mladen Blagojević, dok su oslobođeni Zdravko Božić, Željko Zarić i Zoran Živanović. Sud je odlučio i da sva trojica budu puštena iz pritvora u kojem su od decembra 2006. godine.

Tužilaštvo BiH teretilo je svu četvoricu, kao bivše pripadnike Vojne policije Bratunačke lake pješadijske brigade Vojske Republike Srpske (VRS), da su učestvovali u progonima, ubistvima, osiguranju objekata u kojima su bili zatočeni Bošnjaci iz Srebrenice nakon 11. jula 1995. godine. Optužnicom su se teretili za udruženi zločinački poduhvat i zločin protiv čovječnosti.

Staniša Gluhajić, predsjedavajući Sudskog vijeća, kazao je da su svjedoci potvrdili da je Blagojević pucao iz *browinga* koji je bio na vozilu parkirano ispred škole "Vuk Karadžić" u Bratuncu, u kojoj je bilo više stotina zatvorenih muškaraca.

"Vijeće je ocijenilo da je Blagojević pucao na prozore škole, gdje je stajalo jedno pritvoreno lice. U optužnici nije navedeno da je nastupio smrtni ishod, pa smo to djelo okarakterisali kao druga nečovječna djela u namjeri nanošenja tjelesnih povreda", obrazložio je Gluhajić.

Za ostale optužene Sud je utvrdio da "Tužilaštvo BiH nije dokazalo njihovo prisustvo" na mjestu gdje su zatočeni, odnosno pogubljeni civili. Sud nije "poklonio vjeru" svjedocima Tužilaštva BiH, što je uticalo na donošenje ovakve odluke.

Sudija Gluhajić je obrazložio da smatraju kako je samo jedan od zaštićenih svjedoka govorio o prisustvu optuženih, ali "mu se ne može pokloniti vjera jer je mijenjao iskaz u vezi s osobama koje su tu bile prisutne".

Za Božića, Blagojevića, Zarića i Živanovića, prema presudi, nije dokazano da su bili prisutni pri obezbjeđivanju škole u Orahovcu, općina Zvornik, gdje su zatvorenici prebačeni 14. jula 1995. godine "ili približno toga datuma".

"Nije dokazano da su optuženi bili u Orahovcu. Optužba je zasnovana na iskazu svjedoka PW1, čiji je iskaz Vijeće detaljno razmotrilo i zaključilo da je protivrječan u bitnim elementima i nije potvrđen od drugih svjedoka", kazao je Gluhajić.

U vezi s osiguranjem autobusa kojima su zatvorenici prevoženi iz Bratunca u Zvornik, Sudsko vijeće je zaključilo da "optuženi nisu znali krajnju destinaciju".

Obrazlažući presudu, Gluhajić je za nekoliko tačaka optužnice kazao da su "uopćene, bez konkretizacije, što je neophodno za postojanje krivičnog djela".

"Okrutno postupanje i premlaćivanje koje se optuženima stavlja na teret jesu pravni pojmovi koji nisu u optužnici konkretizovani", kazao je Gluhajić.

Sudsko vijeće nije prihvatilo ni postojanje udruženog zločinačkog poduhvata.

"Tužilaštvo BiH nije dokazalo elemente odgovornosti. Ne mogu optuženi odgovarati za djela koja su počinila druga lica. Udruženi zločinački poduhvat nije otvorena formula prema kojoj bi se osudile neke osobe za djela koja su počinili drugi", stav je Sudskog vijeća.

Sva četvorica optuženih, prema presudi, oslobođena su plaćanja sudskih troškova jer je trojici izrečena oslobađajuća presuda, dok je za Blagojevića zaključeno da bi to utjecalo na "egzistenciju njegove porodice".

Na ovu presudu obje strane mogu uložiti žalbu Apelacionom vijeću Suda BiH.

Ovo je druga presuda izrečena pred Sudom BiH za zločine počinjene nakon pada Srebrenice. Prvom je sedam osoba proglašeno krivim za genocid i izrečene su im kazne od 38 do 43 godine zatvora, dok su četiri osobe oslobođene.

DRUGA GODIŠNJA KONFERENCIJA

“Međunarodno krivično pravo u praksi: Odbrana predmeta ratnog zločina”

*Seminar i godišnja konferencija
za advokate ovlaštene za postupanje
pred Odjelom I i Odjelom II Suda Bosne i Hercegovine
Sarajevo, 13. decembar 2008.*

Obzirom na rastući značaj koji međunarodno pravno ima u predmetima ratnih zločina koji se vode pred domaćim sudovima, a posebno pred Sudom BiH, bogato iskustvo i jurisprudencija Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), kao i praktična i teoretska ekspertiza stečena u postupcima pred domaćim sudovima, dugoročno će se pokazati neophodnim izvorom u predmetima ratnih zločina.

S tim u vezi, tema ove konferencije jeste razvoj međunarodnog krivičnog i krivičnog prava u praksi i postupcima MKSJ-a, kao i pred domaćim sudovima u BiH, Hrvatskoj i Srbiji, sa težištem na pitanja odbrane.

Na ovu konferenciju pozivamo branitelje koji žele saznati više o međunarodnom krivičnom pravu sa ciljem da učestvuju u ovom programu, i da sa priznatim međunarodnim i domaćim stručnjacima podijele najnovija teoretska i praktična saznanja i iskustva. Predavači su sudija Iain Bonomy (QC, MKSJ), sudija Bakone Justice Moloto (MKSJ), tužilac Thomas Hannis (MKSJ), advokati Tomislav Višnjić (AK Srbije), Ljubiša Drageljević (OK Hrvatske) i Vasvija Vidović (AK FBiH).

Certifikat i vrednovanje obuke

Svi učesnici koji završe jednodnevni seminar dobit će certifikat. Uz to, advokatima s liste ovlaštenih advokata OKO-a biće priznato 8 sati u okviru stalnog stručnog usavršavanja za 2008. godinu.

Odsjek krivične odbrane (OKO) je odjel pri Uredu Registrara Suda BiH, čiji je zadatak da postigne i održi najviše standarde odbrane u predmetima ratnih zločina koji se vode pred Sudom BiH.

Odsjek krivične odbrane (OKO) je odsjek krivične odbrane Ureda registrara Suda BiH čiji je zadatak da osigura najviše standarde odbrane tokom suđenja u predmetima ratnih zločina.

www.okobih.ba

Одсјек Кривичне Одбране
Odsjek Krivične Odbrane
CRIMINAL DEFENCE SECTION

OKO Reporter o ratnim zločinima

OKO Reporter o ratnim zločinima se objavljuje nekoliko puta godišnje i namjenjen je za informisanje o suđenjima za ratne zločine u jugoistočnoj Evropi, a posebno pred Sudom Bosne i Hercegovine.

Objavljen na jezicima naroda u BiH, Reporter će biti izvor informacija o pravnim dešavanjima na domaćim suđenjima, a sadržavaće i članke koji se odnose na specifične probleme koji se pojavljuju u praksi.

Skenderija 15
71000 Sarajevo
Phone: + 387 560 260
Fax: + 387 560 270
oko@okobih.ba
www.okobih.ba